

**Mesjanizm polski w funkcji mitu historiograficznego.
Od tradycji XIX-wiecznej po współczesny dyskurs publiczny**

Streszczenie

W niniejszej rozprawie dokonano analizy form obecności i sposobów funkcjonowania w polskiej historiografii oraz we współczesnym dyskursie publicznym mitu mesjanistycznego, którego rodowód sięga dziedzictwa romantycznego. Nieodzowne stało się w związku z tym prześledzenie ewolucji koncepcji mesjanizmu polskiego pod kątem dyskursu historiograficznego i jego uobecniania w obszarze *public history*. Kreowany obecnie mit mesjanistyczny pojawia się pod różną postacią w sferze politycznej, gospodarczej, społecznej, technologicznej. Stanowi element świadomości historycznej, dyskursywne narzędzie służące do objaśniania świata, a także składnik narracji tożsamościowej. Przedmiotem badania stały się zatem klasyczne narracje historiograficzne i dyskursy pozaakademickie, w których można odnaleźć mit mesjanistyczny stanowiący projekcję obrazu przyszłości. Szczegółowa metodologia badań koncentruje się w koncepcyjnym, metodycznym polu historii idei, historii filozoficznej, historii kultury w odniesieniu do *public history*.

Struktura pracy składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisu ilustracji oraz grafik tematycznych przedstawianych w poszczególnych częściach pracy. Rozdział pierwszy: „*Paradygmat mesjanizmu polskiego: wokół idei Chrystusa narodów*” przynosi namysł nad tym, czy idea Chrystusa narodów jest jeszcze (a jeśli tak, to na ile) aktualną koncepcją i, po drugie, na ile ten stereotyp jest poręczny i efektywny z perspektywy tych, którzy się nim posługują. W rozdziale drugim: „*Kreowanie mitu mesjanistycznego w historii publicznej*” podjęto wątek współczesnego wynajdywania mitu mesjanistycznego. Zaprezentowano różne „modele mesjanistyczne”: *popmesjanizm*, *neomesjanizm*, *pseudomesjanizm*, *demo-mesjanizm*, *new-messianism*, które stanowią pewien asumpt w programowaniu zmiany społecznej, technologicznej, kulturowej. Rozważa się tutaj również mit mesjanistyczny jako element zbiorowej tożsamości. Rozdział trzeci: „*Mesjanistyczne semiofory w polskiej kulturze współczesnej*” zawiera analizę wybranych „dzieł mesjanistycznych” (m.in.: ikon ruchu mesjanistycznego, ikon narodowych, pomników ofiar), co pozwala lepiej zrozumieć istotę mesjanizmu polskiego i jego znaczenia w kulturze narodowej. Rozdział czwarty: „*O wizję wspólnoty...: ćwiczenie intelektualne*” stanowi

podsumowanie pracy w postaci badań empirycznych dotyczących współczesnych form polskiego mesjanizmu i sposobów funkcjonowania mitu mesjanistycznego. Badanie ankietowe z wykorzystaniem platformy *iCode* (opartej na metodzie *Implicit Association Test* mierzącej utajoną postawę człowieka w oparciu o czas reakcji na dany bodziec) okazało się przydatne dla sformułowania wniosków na temat obecności mitu mesjanistycznego w świadomości Polaków m.in. pod kątem ustalenia stopnia przekonań ankietowanych względem wpływu idei mesjanizmu na historyczny i prospekcyjny obraz losów Polski.

Badania w ramach niniejszej dysertacji wykazały, że obecność paradygmatu mesjanizmu polskiego stanowi interesujące zagadnienie dla interdyscyplinarnych studiów w ramach nowej humanistyki, w tym badań nad historią publiczną z uwzględnieniem wpływu mitu mesjanistycznego na indywidualne wybory jednostki i jej potencjalną aktywność w sferze społecznej i politycznej.

Słowa kluczowe: mit mesjanistyczny, mesjanizm polski, mit historiograficzny, dziedzictwo romantyczne, idea mesjańska, historia idei, historia kultury, historia filozoficzna, humanistyka publiczna, historia publiczna, mitologizacja i polityzacja historii.

Paulina Liška